

*Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради
Історико-філософського факультету
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 10 від 20.05.2021)*

Редакційна колегія:

*Александрова О.С. – доктор філософських наук, професор
Додонов Р.О. – доктор філософських наук, професор
Горбань О.В. – доктор філософських наук, професор
Додонova В.І. – доктор філософських наук, професор
Колінько М.В. – доктор філософських наук, доцент
Ломачинська І.М. – доктор філософських наук, професор
Филипович Л.О. – доктор філософських наук, професор*

Ф 56 Київські філософські студії : Матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Київ, 21 травня 2021 р.) : тези доповідей / за заг. ред. проф. Р.О. Додонova. – Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021. – 367 с.

Збірник містить тези доповідей і виступів учасників Всеукраїнської наукової конференції «Київські філософські студії», яка відбулася в Київському університеті імені Бориса Грінченка 21 травня 2021 року. У поданих матеріалах висвітлено широке коло актуальних проблем сучасної гуманітаристики, зокрема таких її галузей як: філософія міста, урбаністика, історія філософії, соціальна і політична філософія, філософія культури, етика, естетика, релігієзнавство, філософія освіти, політологія тощо.

Збірник адресовано науковцям, викладачам вищої школи, аспірантам, докторантам, студентам, усім, хто цікавиться розвитком філософської думки. Матеріали подані в авторській редакції англійською та українською мовами. Відповідальність за грамотність, науковий і літературний зміст, достовірність фактів і посилань несуть автори тез.

Костянтин Вергелес

*доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії та суспільних наук
Вінницького національного медичного
університету імені М.І. Пирогова*

Тетяна Школьнікова,

*старший викладач кафедри філософії та суспільних наук
Вінницького національного медичного
університету імені М.І. Пирогова*

СТАНОВЛЕННЯ НАЦІЇ І РЕНЕСАНС УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОСЛАВ'Я: ФІЛОСОФСЬКО-РЕЛІГІЄЗНАВЧИЙ ПОГЛЯД

Сучасні процеси націотворення та одночасного становлення, а вірніше відродження, православної церкви України, змушують науковців та релігієзнавців до всебічного розгляду й дослідження цієї проблеми. Оскільки досліджувати цей процес потрібно через вивчення понять етнос та релігія, які тісно переплетені між собою, то центральною проблемою саме й постає діалектика взаємозв'язку етнічного і релігійного, світського і церковного, державного і національного у життєдіяльності українців. Всі ці сфери повсякчас вступаючи в процес взаємодії, породжують різні синкретичні конфігурації, наприклад такі як: національні церкви, етнічні релігії, етнорелігійні ідеології тощо. Всі ці етнонаціональні процеси суттєво впливають на регенерацію релігійної ідеології, наприклад, на відродження та становлення православної церкви України.

Сам термін «релігійне відродження» має значення яке стосується регенерації релігійно-церковного буття корінних мешканців України. Проте варто враховувати і те, що будь-який ренесанс релігійної сфери повинен мати як зовнішній так і внутрішній прояви. Відтак варто, поряд з розглядом поняття «релігійного відродження» розглядати та використовувати дещо не звичний термін – «церковний ренесанс православ'я». Тлумачення терміну «церковний ренесанс православ'я» має на меті зафіксувати не лише зовнішню сторону всіх релігійних процесів, які характеризуються такими кількісними показниками, як розширення церковної мережі, збільшення приходів, виникнення нових закладів духовної освіти, їх видавництва та їхніх видань, а й змістовні, істотні, внутрішні зрушення у життєдіяльності православної церкви України і релігійного буття українців у цілому.

З моменту проголошення незалежності України, тобто з 1990 року, всі громадяни отримали реальну можливість реалізації конституційного права на здійснення національного, державного та релігійного життя. Тому майже всі держані та суспільно важливі заходи проходили з залученням людей які виконують здійснення культових обрядів.

Набуття Українською державою незалежності викликало відродження соціального запалу в середині української нації. Це породило новітній потік відродження в політичній, національній, культурній, духовно-релігійній сфері становлення. В свідомості українського народу розпочалося формування нового, принципово відмінного від попереднього, ставлення до релігії в цілому та православ'я зокрема. Помітно зросло бажання людей бути долученими до православ'я та інших конфесій. Починають створюватися сильні національні релігійні інституції, розширюється православний діапазон українського суспільства. Крім того, з отриманням ПЦУ автокефалії (Томосу) відбувається формування модерного суспільного статусу православ'я та починається процес переосмислення всіх значимих історичних факторів існування української держави і її народу. Активне повернення до православного коріння та до першовитоків національного, духовного, морального та культурного чинників дає поштовх до поступового входження у вжиток обрядовостей, звичаю і традиційного фактору, де основою є релігійна складова, зокрема православ'я. Все це дає підстави допускати, що православ'я стало автохтонною, тобто вкоріненою в життя українського народу релігією.

Беручи до уваги неоднорідність етноціонального складу українського суспільства, сама сутність та спрямованість етнонаціонального ренесансу були й залишаються різними. Наслідком цього в Україні до недавнього часу, а саме до 15 грудня 2018 року, ми мали декілька гілок православ'я. УПЦ (МП) – українська православна церква московського патріархату яку очолює Онуфрій (Березовський), УПЦ (КП) – українська православна церква київського патріархату очолював Філарет (Денисенко), УАПЦ – українська автокефальна православна церква, яка в свою чергу мала не офіційний поділ на дві частини, першою опікувався Ігор (Ісяченко), другою Макарій (Мелетич).

Така ситуація не влаштовувала прихильників національної церкви, які протягом довгих років мріяли про відродження саме української православної церкви. Тому в 2018 році, після довгих років очікування Томосу від Вселенського Патріарха, було відроджено Українську автокефальну православну церкву, яка в подальшому отримала назву ПЦУ тобто православної церкви України яку очолив Епіфаній (Думенко) та посіла п'ятнадцяте місце в диптиху серед рівних собі православних церков. Саме ця церква продовжила хвилю відродження національної ідеї, представляючи Україну як незалежну державу.

Переконуючим фактом нинішнього ренесансу української православної церкви (ПЦУ), є збільшення чисельності віруючих серед її прихильників та перехід приходів з РПЦ в Україні, яка після отримання Томосу була перейменована, на ПЦУ. Не менш важливим свідченням національного ренесансу нації є закріплення у українському законодавстві та надання українській мові державного статусу.

Секція 5. Аналітика релігійних процесів

В процесі становлення національно-релігійного ренесансу в нашій державі, сьогодні стоїть чимало бар'єрів, а саме це небажання «старих» владних структур демократизувати суспільну свідомість та його суспільство зокрема, та небажання частини населення до кардинальних перемін, які стосуються, наприклад, переходу з юліанського календаря (старий стиль) на григоріанський календар (новий стиль).

Слід зауважити, що національне та релігійне відродження в Україні проходило не саме по собі. Всі ідеї творили і зміцнювали представники національної української політики, національної культури та релігійної еліти. Ці процеси, тісно пов'язані з народним рухом України, з такими відомими іменами політиків, як Володимир Яворівський, В'ячеслав Чорновіл та інші. В історії відродження національно-релігійного життя України її національної церкви, приймали активну участь багато релігійних діячів. Серед них можна згадати, патріарха Мстислава (Скрипника), патріарха Володимира (Романюка), патріарха Димитрія (Яреми), які своєю активною участю у становленні та відбудові національної держави назавжди увійшли і в історію становлення української незалежної, автокефальної церкви. Тому без гіперболізації, ми можемо говорити, що дорога до незалежності української держави та відродження національної православної церкви України як представники політики так і релігійні діячі.

З прийняттям незалежності, віруючі України здобули шанс виконання країни, який регламентує національне, державне, релігійне, існування. Відтак всі майбутні важливі заходи проводились з участю служителів культу та віруючих. Аргументованим прикладом українського релігійного ренесансу є прояв демократичності в релігійному житті. Незаперечним доказом релігійної регенерації в нашій державі є відродження широких релігійних мереж, а також збільшення кількості віруючих.

Будь-яке оновлення релігійного середовища проходить в щільній монолітності з національним відродженням української нації. Звичайно, всі ті елементи релігійного, національного та етнічного ренесансу вимагають конкретизації та врегулювання цих проблем на законодавчому рівні. Врегулювання та доопрацювання законодавчих актів, чітка аргументована урядова політика можуть направляти та регулювати етнічні, національні, релігійні процеси в руслі культурного та розвиненого процесу.

Література

1. Вергелес К.М. Культура і релігія в контексті глобалізації. Гілея. 2016. № 110: 264-267.
2. Здіорук С.І. Суспільно-релігійні відносини: виклики України ХХІ століття. К.: Знання України, 2005: 552.
3. Єленський В. Релігія, Церква і суспільство в Україні. Людина і світ. 2002. №3: 33-34.

4. Колодний А.М. Україна в її релігійних виявах. Львів: Сполом, 2005: 336.
5. Релігія і нація в суспільному житті України і світу. Колект. монографія. За ред. Л. Филипович. К.: Наук. думка, 2006: 284.
6. Релігійна свобода: взаємини держави та релігійних організацій – правові й політичні аспекти. Наук. збірка. За ред. А. Колодного, М. Бабія і Л. Филипович. К.: Автореферат, 2006. 172.
7. Шуба О. Релігія в етнонаціональному розвитку України. К., видавництво „Криниця” 1999. 323.